

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต แล้วนำมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ ในรูปของความเรียงและตารางประกอบความเรียง โดยผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ที่ให้สัมภาษณ์ มีทั้งหมด 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง ส่วนชุดที่ 2 เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ชุดที่ 3 พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา และชุดที่ 4 ครูในโรงเรียนที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ นำข้อมูลแต่ละชุดมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ พร้อมทั้งเสนอข้อมูลที่สรุปเป็นความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษามีทั้งหมด 4 ชุด คือ ชุดที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติ และวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ชุดที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของ พระสงฆ์

ชุดที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ของพระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน

คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติ และวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ชุดที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อย โอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

นำข้อมูลแต่ละชุดมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลที่สรุปเป็นความเรียง

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากแบบสังเกต เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของวัด ที่รับอุปการะเด็กด้อย-โอกาสทางการศึกษา และการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

ตอนที่ 1 ชุดที่ 1 ข้อมูลสัมภาษณ์พระสงฆ์เกี่ยวกับสถานภาพของพระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของพระสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
	N = 13	
อายุ		
31 - 35 ปี	1	7.69
36 - 40 ปี	3	23.08
41 - 45 ปี	0	0.00
46 - 50 ปี	3	23.08
มากกว่า 50 ปี	6	46.15

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของพระสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพ (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
	N = 13	
จำนวนพรรษาที่บวช		
6 - 10 พรรษา	1	7.69
11 - 15 พรรษา	2	15.38
16 - 20 พรรษา	2	15.38
21 - 25 พรรษา	0	0.00
มากกว่า 25 พรรษา	8	61.54
วุฒิทางการศึกษาทางโลก		
ประถมศึกษา	6	46.15
มัธยมศึกษา	3	23.08
อนุปริญญา	1	7.69
ปริญญาตรี	1	7.69
ปริญญาโท	2	15.38
วุฒิทางการศึกษาทางธรรม		
นักธรรมโท	1	7.69
นักธรรมเอก	5	38.46
พระครูสัญญาบัตรชั้นเอก	1	7.69
เปรียญธรรมขึ้นไป	4	30.77
ไม่มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรม	2	15.38
ตำแหน่งในวัด		
หัวหน้าโครงการส่งเสริมการศึกษา	1	7.69
รองเจ้าอาวาส	3	23.08
เจ้าอาวาส	9	69.23

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของพระสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพ (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
N = 13		
ตำแหน่งทางคณะสงฆ์		
เจ้าคณะตำบล	3	23.08
เจ้าคณะอำเภอ	1	7.69
เจ้าคณะจังหวัด	1	7.69
อื่น ๆ	5	38.46
ไม่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์	3	23.08

จากตารางที่ 2 แสดงว่า พระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษา ระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา เมื่อจำแนกตามอายุ พระสงฆ์ร้อยละ 46.15 มีอายุมากกว่า 50 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.08 มีอายุอยู่ในช่วง 36 - 40 ปี และ 46 - 50 ปี และน้อยที่สุด ร้อยละ 7.69 มีอายุอยู่ในช่วง 31 - 35 ปี

เมื่อจำแนกตามจำนวนพรรษาที่บวช พระสงฆ์ร้อยละ 61.54 มีจำนวนพรรษาที่บวช มากกว่า 25 พรรษา รองลงมา ร้อยละ 15.38 มีจำนวนพรรษาที่บวชอยู่ในช่วง 16 - 20 พรรษา และน้อยที่สุด ร้อยละ 7.69 มีจำนวนพรรษาที่บวชอยู่ในช่วง 6 - 10 พรรษา

เมื่อจำแนกตามวุฒิทางการศึกษาทางโลก พระสงฆ์ร้อยละ 46.15 มีการศึกษาระดับ ประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 23.08 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และน้อยที่สุด ร้อยละ 7.69 มีการศึกษาระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี

เมื่อจำแนกตามวุฒิทางการศึกษาทางธรรม พระสงฆ์ร้อยละ 38.46 มีการศึกษา ระดับนักธรรมเอก รองลงมา ร้อยละ 30.77 มีการศึกษาระดับเปรียญธรรมขึ้นไป และน้อยที่สุด ร้อยละ 7.69 มีการศึกษาระดับนักธรรมโท และพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก

เมื่อจำแนกตามตำแหน่งในวัด พระสงฆ์ร้อยละ 69.23 มีตำแหน่งในวัดเป็นเจ้าอาวาส รองลงมา ร้อยละ 23.08 มีตำแหน่งในวัดเป็นรองเจ้าอาวาส และน้อยที่สุด ร้อยละ 7.69 มีตำแหน่งในวัดเป็นหัวหน้าโครงการส่งเสริมการศึกษา

เมื่อจำแนกตามตำแหน่งทางคณะสงฆ์ พระสงฆ์ร้อยละ 23.08 มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นเจ้าคณะตำบล รองลงมา ร้อยละ 7.69 มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์เป็นเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด

ตอนที่ 2 ชุดที่ 1 ข้อมูลสัมภาษณ์พระสงฆ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา ในแต่ละด้าน ผู้วิจัยได้จากการรวบรวมคำตอบในการสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ ก่อตั้งหรือบริหารงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนพระสงฆ์ที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน 13 รูป เกี่ยวกับความเป็นมาในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ด้าน คือ

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปมีวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาทั้งหลาย ที่ไม่ได้เรียนหนังสือให้ได้ รับการศึกษา ทั้งทางด้านความรู้และด้านคุณธรรมควบคู่กันไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเหล่านั้นให้ดีขึ้น ทำให้เขามีคุณค่าต่อสังคมและสามารถช่วยเหลือตนเอง

ได้ ส่วนผู้ที่กำหนดวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานพบว่า พระสงฆ์ส่วนมากเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

1.2 ด้านแรงจูงใจในการมาปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากร้อยละ 84.62 ได้พบเห็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ลำบากยากจน ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีความรู้ จึงเกิดความสงสาร จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษานี้ขึ้นมา เพราะไม่ต้องการให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ทั้งหมดเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณภาพของสังคม และไม่ยอมให้เด็กเหล่านั้น มีความรู้ น้อยเหมือนกับตัวท่านเอง รองลงมาพระสงฆ์ร้อยละ 15.38 มีแรงจูงใจในการมาปฏิรูประบบเพราะต้องการช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ก่อตั้งงานด้านนี้มา เนื่องจากพระสงฆ์เหล่านั้นท่านชราภาพมากแล้ว

1.3 ด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากร้อยละ 69.23 ได้ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษามาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปีขึ้นไป รองลงมาพระสงฆ์ร้อยละ 30.77 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี

1.4 ด้านการประชาสัมพันธ์งาน พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปใช้วิธีการประชาสัมพันธ์งานโดยอาศัย การบอกเล่าจากปากต่อปากของญาติโยมผู้มาทำบุญที่วัด ที่ได้พบเห็นการเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์ เผยแพร่ออกไปตามที่ต่าง ๆ ให้คนภายนอกได้รับรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าพระสงฆ์หลายรูปได้อาศัยสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ในการประชาสัมพันธ์งานอีกวิธีหนึ่งด้วย

1.5 ด้านพัฒนาการของงาน พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 92.31 ประสบปัญหา ในการปฏิบัติงานในระยะแรกคือ ขาดแคลนอาคารสถานที่ ขาดแคลนเงินทุนงบประมาณ และขาดแคลนบุคลากรที่ช่วยเหลืองาน เนื่องจากการทำงานในระยะแรกยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากนัก จึงยังไม่มีผู้ใดมาให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในระยะต่อมา เมื่อการปฏิบัติงานเริ่มเข้าที่เข้าทาง ปัญหาทุกอย่างค่อย ๆ คลี่คลายไปในทางที่ดี ไม่ลำบากเหมือนระยะแรก ๆ เนื่องจากงานที่พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น จึงมีผู้มาให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ มากขึ้น แต่มีพระสงฆ์ร้อยละ 7.69 ที่ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงานทั้งในระยะแรก และในระยะปัจจุบัน

2. ด้านหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน 13 รูป เกี่ยวกับหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถแบ่งหลักธรรมที่ใช้ออกเป็น 3 ประเภท คือ

2.1 หลักธรรมที่พระสงฆ์ใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 46.15 ใช้หลักเมตตาธรรมในการปฏิบัติงาน รองลงมา ร้อยละ 30.77 ใช้หลักพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในการปฏิบัติงาน และน้อยที่สุด ร้อยละ 23.08 ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม 4 คือ เสียสละ วาจาไพเราะ สงเคราะห์ประชาชนและตั้งตนเหมาะสมในการปฏิบัติงาน โดยให้เหตุผลว่า ในการทำงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น ต้องมีความรัก ความเมตตา ความอดทน และความเสียสละจากจิตใจของพระสงฆ์เป็นหลัก ถ้าพระสงฆ์ไม่มีหลักธรรมเหล่านี้ ก็ไม่สามารถทำงานเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นได้

2.2 หลักธรรมที่พระสงฆ์ใช้กับบุคลากรที่ร่วมงาน พบว่าพระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 46.15 ใช้หลักสามัคคีธรรมกับบุคลากรที่ร่วมงาน รองลงมา ร้อยละ 38.46 ใช้หลักเมตตาธรรมกับบุคลากรที่ร่วมงานและน้อยที่สุด ร้อยละ 15.38 ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม 4 คือ เสียสละ วาจาไพเราะ สงเคราะห์ประชาชนและตั้งตนเหมาะสมกับบุคลากรที่ร่วมงาน โดยให้เหตุผลว่า ในการทำงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน ต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความสามัคคี และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลที่ได้จากการใช้หลักธรรมเหล่านี้ คือ ทุกคนตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ และมีความสุขในการทำงาน ทำให้งานประสบผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.3 หลักธรรมที่พระสงฆ์ใช้ในการปกครองและอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 64.54 ใช้หลักเมตตาธรรม ในการปกครองและอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา รองลงมา ร้อยละ 38.46 ใช้หลักอคติ 4 คือ ฉันทาคติ ความไม่ลำเอียงเพราะรัก โทสาคติ ความไม่ลำเอียงเพราะโกรธ โมหาคติ-ความไม่ลำเอียงเพราะหลง และภยาคติ-ความไม่ลำเอียงเพราะกลัว ในการปกครองและอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยให้เหตุผลว่า เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเหล่านี้จากบ้านจากบิดามารดา และจากญาติพี่น้องมาไกล เพื่อมาศึกษาเล่าเรียนเมื่อมาอยู่ที่วัด ภายใต้การดูแลของพระสงฆ์ พระสงฆ์จึงต้องให้ความรัก ความเมตตาและความยุติธรรมแก่เด็กทุกคนอย่างเต็มที่ ต้องคอยดูแลและเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ของ

เด็กทุกอย่าง ซึ่งก็เปรียบเสมือนพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นบิดามารดา ให้กับเด็กทุกคนที่อยู่ในความอุปการะนั้นเอง ผลที่ได้จากการใช้หลักธรรมเหล่านี้คือ เด็กทุกคนให้ความรักความเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพระสงฆ์เป็นอย่างดี

3. ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน 13 รูป เกี่ยวกับแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถแบ่งแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงานออกเป็น 10 ขั้นตอน คือ

3.1 การวางแผนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 76.92 ไม่ได้มีการวางแผนกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นแบบแผน เนื่องจากพระสงฆ์มีความคิดเห็นว่า ถึงแม้จะไม่ได้ทำเป็นแผนงานออกมา ก็สามารถปฏิบัติงานได้เหมือนเดิม เนื่องจากทำมานาน ทราบขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานคืออยู่แล้ว และสาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ไม่ได้มีการวางแผนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน คือไม่มีบุคลากรที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นว่า ไม่มีหน่วยงานใดมาตรวจสอบวิธีการทำงาน จึงไม่จำเป็นที่จะต้องทำแผนงานออกมา รองลงมาร้อยละ 23.08 ได้มีการวางแผนกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานแต่เป็นแผนงานคร่าว ๆ เท่านั้น ไม่ได้เป็นแผนงานที่สมบูรณ์

3.2 การรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษามาอุปการะ พบว่าเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 92.31 รับอุปการะเป็นเด็กชาวเขา ส่วนจำนวนเด็กที่รับอุปการะนั้นขึ้นอยู่กับกำลังและความสามารถในการเลี้ยงดูของพระสงฆ์เป็นสำคัญ พระสงฆ์ ร้อยละ 69.23 รับอุปการะเด็กไม่เกิน 50 คน รองลงมา ร้อยละ 30.77 รับอุปการะเด็กตั้งแต่ 60 คนขึ้นไป เด็กที่รับอุปการะส่วนมากเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา พระสงฆ์ได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเด็กมาอุปการะดังนี้

3.2.1 ต้องเป็นเด็กที่มีฐานะทางครอบครัวยากจน บิดามารดาไม่มีความสามารถให้การศึกษแก่บุตรได้

3.2.2 ต้องเป็นเด็กกำพร้าขาดบิดาหรือมารดา หรือไม่มีผู้อบรมเลี้ยงดู

3.2.3 ต้องเป็นเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัว บิดามารดาหย่าร้างกัน

3.2.4 ต้องเป็นเด็กที่ไม่ได้เรียนหนังสือ

3.2.5 ต้องมีวุฒิภาวะ พอสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพราะว่าจะไม่ได้เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นมากเกินไป

3.2.6 ต้องไม่เป็นเด็กผู้หญิง เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องที่พักอาศัย และไม่มีผู้คอยดูแลอย่างใกล้ชิด (แต่มีจำนวน 4 วัดที่อุปการะรับเด็กผู้หญิง เนื่องจากสามารถจัดหาที่พักอาศัยให้เด็กได้)

วิธีการรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษามาอุปการะ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 69.23 ต้องเดินทางไปรับเด็กในพื้นที่ที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยตนเอง หรือบางครั้งมอบหมายให้พระ เณรในวัดเป็นผู้ไปรับแทนโดยการเช่ารถบัสไปรับหรือให้โดยสารรถไฟมา โดยที่พระสงฆ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งหมดให้กับเด็ก รองลงมาร้อยละ 30.77 ให้เด็กเดินทางมาที่วัดเอง โดยมาพร้อมกับเพื่อนหรือมาพร้อมกับผู้ปกครอง

3.3 การเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปใช้วิธีการเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาดังนี้

3.3.1 จัดหาที่พักอาศัยให้ ถ้าในวัดมีทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ก็แยกเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชายไม่ให้อยู่รวมกัน โดยจัดที่พักให้อยู่เป็นสัดส่วน

3.3.2 จัดหาอาหารให้รับประทานวันละ 3 มื้อ คือ เช้า กลางวัน และเย็น โดยจ้างแม่ครัวมาทำให้

3.3.3 ให้การศึกษา โดยส่งให้เข้าเรียนทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน โดยที่พระสงฆ์ออกค่าใช้จ่ายในการเรียนให้ทุกอย่าง รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์การเรียน เช่น สมุด ดินสอ กระเป๋า เสื้อผ้า และรองเท้าให้

3.3.4 ให้การอบรมสั่งสอน ด้านความประพฤติ กิริยามารยาท และขนบธรรมเนียมของคนไทยพื้นราบ

3.3.5 มีการปลูกฝังคุณธรรมให้ โดยเน้นให้เป็นคนดีมีคุณค่าต่อสังคม

3.3.6 มีการมอบหมายงานให้ทำเป็นหน้าที่ประจำภายในวัด โดยกำหนดระยะเวลาการทำงาน ในแต่ละวัน จนเด็กปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอน เพื่อฝึกความรับผิดชอบและเพื่อช่วยเหลือทางวัด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กิจวัตรประจำวันของเด็กค้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ
ของพระสงฆ์

เวลา	กิจวัตรประจำวัน วันจันทร์ - ศุกร์	เวลา	กิจวัตรประจำวัน วันเสาร์ - อาทิตย์
05.00-05.30 น.	ตื่นนอน ทำวัตรเช้า	05.00-05.30 น.	ตื่นนอน ทำวัตรเช้า
06.00	ทำงานตามหน้าที่	06.00 น.	ทำงานตามหน้าที่
07.30	อาหารเช้า	07.30 น.	อาหารเช้า
08.00	ไปโรงเรียน เรียนหนังสือ	08.00 น.	ฝึกอาชีพ(เรียนธรรมะ, พัก ผ่อนตามอัธยาศัย)
11.30	อาหารกลางวัน	11.30 น.	อาหารกลางวัน
13.00	เรียนหนังสือ	13.00 น.	ฝึกอาชีพ(เรียนธรรมะ, พัก ผ่อนตามอัธยาศัย)
15.30	เลิกเรียน เดินทางกลับวัด	16.00 น.	ทำงานตามหน้าที่
16.00	ทำงานตามหน้าที่	17.30 น.	อาหารเย็น
17.30	อาหารเย็น	18.00 น.	ทำวัตรเย็น, พักผ่อนตาม อัธยาศัย
18.00	ทำวัตรเย็น, พักผ่อนตาม- อัธยาศัย	21.00 น.	เข้านอน
21.00	เข้านอน		

3.3.7 มีการฝึกอาชีพให้ โดยให้เลือกตามความสามารถและความสนใจ
ของเด็ก รวมทั้งความเหมาะสมกับสภาพการณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ

3.3.8 มีการดูแลด้านสุขภาพอนามัยให้แก่เด็กเวลาเจ็บป่วย หรือไม่สบาย
ก็พาไปรักษาและมีหน่วยงานของแพทย์เคลื่อนที่ มาตรวจสุขภาพให้เด็กอย่างน้อยปีละครั้ง

3.4 การปกครองเด็กค้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ พบว่า
พระสงฆ์ทุกรูปใช้วิธีการปกครองเด็กแบบพ่อปกครองลูก ดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กเหมือนกับเป็นลูก

ของตนเอง ให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กอย่างเต็มที่ เพราะว่าเด็กจากบ้านจากบิดามารดาและจากญาติพี่น้องมาไกล ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่แทนบิดามารดาของเด็ก ด้วยเหตุนี้เด็กจึงมีความรักความเคารพและเชื่อฟังพระสงฆ์เป็นอย่างดี นอกจากนี้พระสงฆ์ยังใช้การปกครองรูปแบบพี่ปกครองน้องด้วย คือ พระสงฆ์ให้เด็กรุ่นพี่ที่โตแล้ว คอยดูแลช่วยเหลือและแนะนำน้อง ๆ ในด้านต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้ทำให้เด็กมีความรักใคร่กัน สามัคคีกัน และยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของพระสงฆ์ด้วย

3.5 คุณธรรมที่ปลูกฝังให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ พบว่า คุณธรรมที่พระสงฆ์ทุกรูปได้ปลูกฝังให้กับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา คือ

3.5.1 ความกตัญญูกตเวทิตะ เพราะต้องการให้เด็กได้รู้จักและตอบแทนบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อตนเอง เช่น บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พระสงฆ์ และสามเณร รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่มีพระคุณต่อเด็ก

3.5.2 ความรับผิดชอบ เพราะต้องการให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง คือ การเรียนและงานที่เด็กได้รับมอบหมายให้ทำ เป็นการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม

3.5.3 ความสามัคคี เพราะต้องการให้เด็กที่อยู่ร่วมกันมีความรักใคร่กัน มีความสามัคคีกัน และรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีความเห็นแก่ตัว เป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีอีกอย่างหนึ่งให้กับเด็กที่อยู่ในความอุปการะ

3.5.4 ความซื่อสัตย์ เพราะต้องการให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และมีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่นและไม่ลักขโมยของผู้อื่น

สำหรับวิธีการปลูกฝังคุณธรรม ให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปใช้วิธีการพูดบรรยายให้เด็กฟัง เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กที่อยู่ในความอุปการะและทำการสอนทุกครั้งที่มีโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนเย็นหลังจากทำวัตรเย็นแล้วและในวันสำคัญทางพุทธศาสนา

สำหรับลักษณะนิสัยที่พระสงฆ์ทุกรูป ปลูกฝังให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ คือ การเป็นคนดีของสังคม เพราะสังคมทุกวันนี้ขาดแคลนคนดีมาก จึงต้องปลูกฝังนิสัยนี้ให้กับเด็กเป็นพิเศษ เพราะว่าเมื่อโตขึ้นเด็กจะได้นำคุณสมบัตินี้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและคุณภาพของสังคมได้

3.6 การฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากร้อยละ 53.85 ได้ฝึกอาชีพให้แก่เด็ก รองลงมาร้อยละ 46.15 ไม่มีการฝึกอาชีพให้แก่เด็ก อาชีพที่พระสงฆ์ฝึกให้แก่เด็ก เป็นอาชีพทางการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น ๆ โดยการ ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักกาด ผักคะน้า ผักบุ้งจีน ฟักทอง และถั่วฝักยาว อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ การปลูกข้าวโพด การฝึกอาชีพทางการเกษตรนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำผลผลิตที่ได้มาใช้ในการประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงดูเด็ก เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายในเรื่องค่าอาหาร ไม่ได้ปลูกไว้เพื่อการค้าขายแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังพบว่า พระสงฆ์ได้ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น และเหมาะสมกับความต้องการให้แก่เด็ก เช่น การร่ำมโนราห์ และการเล่นหนังตะลุง ในภาคใต้ การทำเครื่องเงิน และเย็บปักถักร้อย สำหรับเด็กผู้หญิง การทำงานก่อสร้าง การทาสี การทำไม้กวาด และการเล่นดนตรี สำหรับเด็กผู้ชาย เวลาที่ใช้ในการฝึกอาชีพ คือ เวลาว่างทั้งในวันจันทร์ - ศุกร์ และในวันเสาร์ - อาทิตย์

วิธีการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากให้พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาเป็นผู้ฝึกอาชีพให้ กับเด็ก โดยฝึกในเวลาว่างหรือในวันเสาร์และวันอาทิตย์เป็นส่วนใหญ่

3.7 การส่งเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะเข้าศึกษาใน โรงเรียน พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปให้พระสงฆ์ที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษา หรือเด็กรุ่นพี่ที่อยู่วัดเป็นผู้พาเด็กไปสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัด โดยเด็กต้องเตรียมเอกสารสำคัญ คือ สำเนาทะเบียนบ้าน ใบสูติบัตร หรือใบ ป.04 คือ ใบแจ้งผลการเรียนระหว่างย้ายโรงเรียนไปด้วย เพื่อใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการสมัครเรียน โรงเรียนที่พาเด็กไปสมัครเข้าเรียนนั้นมีทั้งโรงเรียนสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนสังกัดเทศบาล โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาเอกชน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งทางวัดกับทางโรงเรียนได้ประสานงานกันในเรื่องนี้อยู่แล้ว เมื่อเด็กมาสมัครเรียนทางโรงเรียนก็รับเด็กไว้เป็นนักเรียนของโรงเรียนต่อไป

3.8 การติดตามและการแก้ปัญหาการเรียน ของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะ พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปมีวิธีการติดตามผลการเรียนของเด็ก โดยการสอบถามจากครูในโรงเรียนที่เด็กเรียนอยู่ ปัญหาทางการเรียนของเด็กที่พบคือ เรื่องภาษา เนื่องจากเด็กส่วนมากเป็นเด็กชาวเขาที่ใช้ภาษาแม่ของตนในการพูดมาตลอด ทำให้พูดภาษาไทยไม่ชัด อ่านไม่

คล่อง การสื่อสารกับครูมีปัญหามาก ทำให้เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เรียนไม่ทันเพื่อน วิธีการแก้ปัญหาคือ ให้เวลาเด็กในการปรับตัว แล้วให้พระสงฆ์ สามเณรและเพื่อนรุ่นพี่ที่อยู่ในวัดช่วยกัน สอนพูด สอนอ่าน และสอนเขียนภาษาไทยให้แก่เด็กในเวลาว่าง

3.9 การส่งเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะ เข้าศึกษาต่อในระดับสูงกว่าประถมศึกษา พบว่า พระสงฆ์ ได้ส่งให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา โดยพิจารณาจากระดับสติปัญญา ความสามารถและความประพฤติของเด็กเป็นสำคัญ การศึกษาต่อขึ้นอยู่กับความสมัครใจของเด็ก ไม่มีการบังคับจากพระสงฆ์

3.10 การติดตามเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะหลังจากที่เด็กเรียนจบระดับประถมศึกษาแล้ว พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 69.23 ได้ติดตามความเป็นไปของเด็กหลังจากที่เรียนจบแล้ว โดยการสอบถามข่าวคราวของเด็กเหล่านั้น จากเด็กที่ยังอยู่วัด เวลาที่เขากลับไปเยี่ยมบ้าน เนื่องจากเด็กส่วนมากมาจากที่เดียวกันหรืออยู่ใกล้กัน พระสงฆ์จึงสามารถถามข่าวคราวของเด็กที่เรียนจบไปแล้วได้ บางครั้งเด็กเหล่านั้นก็กลับมาเยี่ยมพระสงฆ์ที่วัดบ้างเป็นบางโอกาส รองลงมาร้อยละ 30.77 ไม่ได้ติดตามเด็กหลังจากที่เด็กเรียนจบแล้วเนื่องมาจากไม่ค่อยมีเวลาว่างมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมาก

4. ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน 13 รูป เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถแบ่งปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานออกเป็น 2 ประเภท คือ

4.1 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

4.1.1 ทุนและงบประมาณ พบว่า ทุนและงบประมาณทั้งหมดที่พระสงฆ์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น ได้มาจากการ

บริจาคของพุทธบริษัทหรือผู้ที่มีจิตศรัทธา ในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์

4.1.2 จำนวนอาคารสถานที่ พบว่า วัดส่วนมาก ร้อยละ 61.54 มีจำนวนอาคารสถานที่ที่ใช้เป็นที่พักอาศัยสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความ

อุปการะของพระสงฆ์ อย่างเพียงพอกับจำนวนเด็กเนื่องจากจำนวนเด็กมีน้อย จึงไม่เกิดปัญหาในด้านนี้ แต่วัด ร้อยละ 38.46 มีจำนวนอาคารสถานที่ที่ใช้เป็นที่พักอาศัยของเด็กไม่เพียงพอหรือบางวัดที่พักอาศัยของเด็กยังไม่เป็นเอกเทศ ต้องพักอาศัยร่วมกับพระเณรในวัดไปก่อน

4.1.3 บุคลากรที่ร่วมงาน พบว่า บุคลากรที่ร่วมงานกับพระสงฆ์ ในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น ส่วนมาก ร้อยละ 78.94 เป็นพระลูกวัดของพระสงฆ์นั่นเอง รองลงมา ร้อยละ 21.06 เป็นฆราวาสที่เคย อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์มาก่อน โดยได้ช่วยเหลือพระสงฆ์ดูแลเด็กที่อยู่ในความอุปการะ ในด้านความเป็นอยู่โดยทั่วไป ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านการเรียน ด้านการปลูกฝังคุณธรรม และด้านการฝึกอาชีพ

4.2 ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการส่งเสริมการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

4.2.1 พื้นฐานทางการศึกษาของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 92.31 ใช้พื้นฐานทางการศึกษาของตนเองมาช่วยในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและประสบการณ์ชีวิตที่พระสงฆ์ได้ศึกษาและประสบมา พระสงฆ์สามารถนำมาใช้ในการอบรมสั่งสอน ให้แก่เด็กที่อยู่ในความอุปการะได้ ส่วนพระสงฆ์ ร้อยละ 7.69 มีความเห็นว่าพื้นฐานทางการศึกษาไม่มีความสำคัญ ถ้าไม่มีจิตใจที่จะทำงานด้านนี้

4.2.2 ความสามารถพิเศษของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 76.92 มีความสามารถพิเศษในด้านการพัฒนาและการปกครอง รองลงมา ร้อยละ 23.08 มีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์ ด้านการเกษตร และด้านช่างไม้ ช่างปูน ซึ่งความสามารถเหล่านี้พระสงฆ์ได้นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน คือ เป็นผู้พัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในสังคมให้มีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม และใช้หลักการปกครอง ในการดูแลพระภิกษุสามเณรและเด็ก ที่อยู่ในความอุปการะ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขตามสมควรแก่ อุดภาพรวมทั้งได้ นำความสามารถทางด้านการเกษตรและด้านช่างไม้ ช่างปูน มาใช้ในการฝึกอาชีพให้แก่เด็กที่อยู่ในความอุปการะด้วย

4.2.3 ผลงานและบารมีของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 92.31 ผลงานและบารมีของพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยส่งเสริมในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนทั่วไปได้เห็นการปฏิบัติของพระสงฆ์แล้วเกิดความศรัทธา จึงมาช่วยกันสนับสนุนการปฏิบัติงาน ด้วยการบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภคและปัจจัยต่าง ๆ ให้แก่พระสงฆ์เพื่อใช้ในการ

ปฏิบัติงานต่อไป แต่พระสงฆ์ ร้อยละ 7.96 ที่เห็นว่า ผลงานและบารมีไม่มีส่วนช่วยส่งเสริมในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ยังไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน พระสงฆ์ส่วนมากมีความคิดเห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานมากที่สุดคือ เงินทุนและงบประมาณ เพราะว่าการปฏิบัติงานทุกอย่างต้องอาศัยเงินทุนและงบประมาณเป็นหลัก ถ้าไม่มีเงินทุนก็ไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

5. ด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน 13 รูป เกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถแบ่งปัญหาในการปฏิบัติงานออกเป็น 6 ด้าน คือ

5.1 ด้านทุนและงบประมาณ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 84.62 ประสบปัญหาในด้านทุนและงบประมาณ ในการก่อสร้างที่พักอาศัยให้กับเด็กที่อยู่ในความอุปการะ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่มีรายได้เป็นหลัก ต้องรอนเงินบริจาคจากศรัทธาของประชาชนเท่านั้น ถ้าประชาชนไม่บริจาคพระสงฆ์ก็ไม่มีรายได้ที่จะใช้ในการดำเนินงาน แต่พระสงฆ์ร้อยละ 15.38 ไม่มีปัญหาด้านทุนและงบประมาณ

5.2 ด้านอาคารสถานที่ พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 53.85 ประสบปัญหาในด้านอาคารสถานที่ เนื่องจากอาคารสถานที่ที่ให้เด็กพักอาศัยไม่เป็นเอกเทศ เด็กต้องพักรวมกับพระภิกษุและสามเณรในวัด หรืออาคารที่พักอาศัยของเด็กบางวัดอยู่ในสภาพทรุดโทรมและแออัด เนื่องจากจำนวนเด็กมีมาก พระสงฆ์ยังไม่มีเงินทุนและงบประมาณในการสร้างที่พักอาศัยให้ ทำให้เด็กต้องอดทนอยู่ในสภาพนั้นก่อน แต่มีพระสงฆ์ ร้อยละ 46.15 ที่ไม่มีปัญหาด้านอาคารสถานที่

5.3 ด้านบุคลากร พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 84.62 ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากการทำงานนี้ไม่มีความก้าวหน้า ไม่มีค่าตอบแทนให้ ต้องการคนที่มีความสมัครใจ และศรัทธาในงานเท่านั้น ไม่มีการบังคับใคร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรขึ้น แต่พระสงฆ์ ร้อยละ 15.38 ที่ไม่มีปัญหาด้านบุคลากร

5.4 ด้านความร่วมมือจากครอบครัวของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่าการปฏิบัติงานของพระสงฆ์โดยส่วนมาก ร้อยละ 92.31 ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของเด็กที่อยู่ในความอุปการะ เนื่องจากบิดามารดาของเด็กเหล่านั้นส่วนมากมีฐานะยากจน ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ได้ นอกจากนี้บิดามารดาของเด็กเหล่านั้นยังอยู่ห่างไกล จึงไม่สามารถที่จะมาช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของพระสงฆ์ได้ แต่พบว่า พระสงฆ์ ร้อยละ 7.69 ที่ได้รับความร่วมมือจากครอบครัวของเด็ก โดยการช่วยประชาสัมพันธ์งานของพระสงฆ์ให้คนในพื้นที่ของตนรู้จัก

5.5 ด้านความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กร และบุคลากรในชุมชน พบว่าการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 92.31 ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในชุมชน ด้วยการบริจาคเครื่องอุปโภคบริโภค และปัจจัยสิ่งของต่าง ๆ ให้แก่พระสงฆ์ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานต่อไป รวมทั้งช่วยประชาสัมพันธ์งานที่พระสงฆ์ทำให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในด้านการบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เป็น สมุด ดินสอ กระเป๋า และเงินทุนการศึกษาเป็นบางครั้งคราว

5.6 ด้านภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทย พบว่า พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 76.92 ที่มีความเห็นว่า ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน ในการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของทุกคน ประชาชนได้เห็นการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ด้วยตนเอง จึงเกิดความศรัทธาสามารถแยกแยะได้ว่าใครดีหรือไม่ดี ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงยังให้การสนับสนุน การทำงานของพระสงฆ์ต่อไป แต่อย่างไรก็ตามพบว่า พระสงฆ์ ร้อยละ 23.08 ที่มีความเห็นว่า ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยมีผลกระทบต่อการทำงาน

สำหรับการบรรลุเป้าหมายของงาน พระสงฆ์ส่วนมาก ร้อยละ 92.31 มีความเห็นว่า การปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของตนเอง บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพราะว่า เด็กที่เคยอยู่ในความอุปการะจบการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาหลายรุ่นแล้ว โดยที่เด็กได้รับความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม รวมทั้งความรู้ในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีไทยของคนไทยพื้นราบ แต่พบ

ว่า พระสงฆ์ ร้อยละ 7.69 ที่มีความเห็นว่าการปฏิบัติงานของตนยังไม่ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากเด็กยังไม่จบการศึกษา

สำหรับข้อเสนอแนะ ในการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พระสงฆ์ ส่วนมากมีข้อเสนอแนะ ในการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา คือ ต้องการให้ทุกคนมาช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในทุกด้าน ไม่ว่าจะด้านการศึกษา ด้านความเป็นอยู่ เท่าที่จะสามารถช่วยได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ดีขึ้น

ตอนที่ 1 ชุดที่ 2 ข้อมูลสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ ของพระสงฆ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ผู้วิจัยได้จากการเก็บรวบรวมคำตอบ ในการสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 98.46 สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์จำนวน 64 คน พบว่า เด็กร้อยละ 85.94 เป็นเพศชาย และร้อยละ 14.06 เป็นเพศหญิง โดยมีสัญชาติเป็นไทยทั้งหมด เด็กร้อยละ 79.69 เป็นชาวเขา และร้อยละ 20.31 เป็นชาวไทย ร้อยละ 42.19 เป็นชาวเขาเผ่าม้ง เด็กร้อยละ 32.81 มีอายุ 13 ปี รองลงมา ร้อยละ 25 มีอายุ 12 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 3.13 มีอายุ 10 ปี ระดับชั้นที่เรียน เด็กร้อยละ 35.94 เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รองลงมา ร้อยละ 28.13 เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และน้อยที่สุดร้อยละ 12.50 เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เด็กร้อยละ 54.69 เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ รองลงมา ร้อยละ 23.44 เรียนในโรงเรียนสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน และน้อยที่สุดร้อยละ 6.25 เรียนในโรงเรียนสังกัดเทศบาล เด็กร้อยละ 81.25 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคเหนือ รองลงมา ร้อยละ 12.50 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ภาคกลาง และน้อยที่สุดร้อยละ 6.25 มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ภาคใต้ สถานภาพของบิดามารดา เด็ก ร้อยละ 75.00 บิดามารดาอยู่ด้วยกัน รองลงมา ร้อยละ 14.06 บิดาหรือมารดาเสียชีวิต และน้อยที่สุดร้อยละ 10.94 บิดามารดาหย่าร้างกัน อาชีพของบิดามารดาของเด็กร้อยละ 64.06 บิดา

มารดาประกอบอาชีพทำไร่ รองลงมาร้อยละ 20.31 บิดามารดาประกอบอาชีพรับจ้าง และน้อยที่สุดร้อยละ 7.81 บิดามารดาประกอบอาชีพทำสวน จำนวนพี่น้องของเด็ก เด็กร้อยละ 18.75 มีจำนวนพี่น้อง 6 คน รองลงมาร้อยละ 15.63 มีจำนวนพี่น้อง 2 และ 3 คน และน้อยที่สุดร้อยละ 1.56 มีจำนวนพี่น้อง 11 คน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในวัด เด็กร้อยละ 21.88 อาศัยอยู่ในวัดเป็นเวลา 1 ปี รองลงมาร้อยละ 20.31 อาศัยอยู่ในวัดเป็นเวลา 3 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 1.56 อาศัยอยู่ในวัดเป็นเวลา 6 ปี

ตอนที่ 2 ชุดที่ 2 ข้อมูลของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

สำหรับข้อมูลตอนที่ 2 นี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลจากการสัมภาษณ์เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 98.46 ของจำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ออกเป็น 15 ข้อ คือ

1. สาเหตุที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษามาอยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์พบว่า เด็กส่วนมาก ร้อยละ 73.44 มาอยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ เนื่องจากบิดามารดาของเด็ก มีฐานะทางครอบครัวยากจน และมีบุตรมากทำให้ไม่สามารถที่จะให้การศึกษาที่ดีแก่เด็กได้ รองลงมาร้อยละ 26.56 เด็กมาอยู่ในความอุปการะพระสงฆ์ เพราะว่าโรงเรียนที่บ้านของเด็กมีครูมาสอนน้อย ทำให้สอนไม่ได้เต็มที่ ดังนั้นบิดา มารดาของเด็กจึงส่งเด็กให้มาอยู่ภายใต้การดูแล ของพระสงฆ์เพื่อศึกษาเล่าเรียน โดยที่พระสงฆ์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการเรียนให้ทั้งหมด

2. วิธีการเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปมีวิธีการเลี้ยงดูเด็กที่มาอยู่ในความอุปการะดังนี้

- 2.1 ให้ที่พักอาศัย
- 2.2 ให้อาหาร
- 2.3 ให้เครื่องนุ่งห่ม
- 2.4 ให้การศึกษาและอุปกรณ์การเรียน
- 2.5 มอบหมายงานให้ทำเป็นกิจวัตรประจำวัน
- 2.6 ให้การอบรมสั่งสอนทั้งด้านความรู้ และด้านคุณธรรมรวมทั้งด้านขนบ-

ธรรมเนียมประเพณีไทย

2.7 ให้ฝึกอาชีพ

2.8 ให้การรักษาด้านสุขภาพ และความปลอดภัยโดยทั่วไป

3. วิธีการปกครองเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาของพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปใช้วิธีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ดูแลและเอาใจใส่ต่อเด็กเหมือนกับลูกของตนเอง เนื่องจากพระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กแทนบิดามารดาของเด็ก นอกจากนี้พระสงฆ์ยังให้เด็กเล่นที่ที่โตแล้ว คอยดูแลและช่วยเหลือเด็กเล่นในเรื่องต่าง ๆ เหมือนกับเด็กเป็นญาติพี่น้องกันจริง ๆ

4. กิจกรรมประจำวันที่พระสงฆ์ จัดให้แก่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ทุกรูป ได้มอบหมายงานให้เด็กทำเป็นกิจกรรมประจำวัน ทั้งงานส่วนรวมและงานส่วนตัว โดยมีการกำหนดระยะเวลา ในการทำงานแต่ละอย่าง ตั้งแต่เด็กตื่นนอนจนถึงเข้านอน

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษากับพระสงฆ์ พบว่า เด็กที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ทุกคนให้ความรัก ความเคารพและเชื่อฟังพระสงฆ์เป็นอย่างดี เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้เลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็ก แทนบิดามารดาของเด็กเอง

6. ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา กับเพื่อนที่อยู่ในวัดเดียวกัน พบว่า เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษากับเพื่อนที่อยู่ในวัดเดียวกันส่วนมาก ร้อยละ 96.88 มีความสนิทสนมกัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเด็กโตเป็นผู้คอยดูแล และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กเล็กเหมือนพี่ดูแลน้อง โดยเฉพาะเด็กเผ่าเดียวกันมีความสนิทสนมกันมากเป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กพูดภาษาเดียวกันและมีพื้นเพเดิมคล้ายกัน แต่พบว่าเด็กร้อยละ 3.12 ยังไม่สนิทสนมกัน เนื่องจากเพิ่งมาอยู่ใหม่

7. ปมด้วยเรื่องการมาอยู่ในวัดของเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา พบว่า เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาส่วนมาก ร้อยละ 68.75 ไม่รู้สึกว่าเป็นปมด้วยที่ต้องมาอยู่ในวัด เนื่องจากเด็กมาอยู่วัดเพื่อเรียนหนังสือจึงไม่ต้องอาย และที่วัดก็มีเพื่อนเด็กวัดด้วยกันมากมาย ไม่มีใครมาล้อเลียน เพราะเป็นชาวเขาเหมือนกัน แต่เด็ก ร้อยละ 31.25 รู้สึกมีปมด้วย เพราะเด็กอายุคนทั่วไปที่มาพบเห็น และทราบว่าเป็นเด็กอาศัยอยู่ในวัด

8. หน้าที่ที่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา ได้รับมอบหมายให้ทำเวลาอยู่ในวัด พบว่า เด็กทุกคนที่อยู่ในความอุปการะ ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ช่วยเหลืองานในวัดทุกคน เช่น การทำความสะอาดบริเวณวัด ห้างน้ำ ห้างส้วม การกวาดถูอาคารสถานที่พักและศาลาต่าง ๆ การรดน้ำต้นไม้ภายในวัด และการดูแลแปลงผักของตนเอง การออกไปบิณฑบาตในตอน

เข้าสำหรับเด็กที่เป็นเณร และการไปช่วยหิ้วปิ่นโตสำหรับเด็กธรรมดา การช่วยทำกับข้าวและงานอย่างอื่นตามที่พระสงฆ์มอบหมายให้ทำ

9. กิจกรรมที่เด็กค้อยโอกาสทางการศึกษาประทับใจมากที่สุด พบว่า กิจกรรมที่เด็กประทับใจมากที่สุดคือ กิจกรรมวันเข้าพรรษาเนื่องจากเด็กได้ร่วมทำบุญกับพระสงฆ์และกับเพื่อนที่อยู่ในวัดเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีประชาชนมาทำบุญที่วัดมาก ทำให้เด็กมีอาหารและขนมรับประทานมากเป็นพิเศษ

10. การมีส่วนร่วมในเวลาที่วัดจัดงานวันสำคัญต่างๆ ของเด็กค้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า เด็กส่วนมาก ร้อยละ 96.88 ได้มีส่วนร่วมเวลาที่วัดจัดงานวันสำคัญต่าง ๆ เช่น ช่วยเตรียมสถานที่ จัดโต๊ะ เก้าอี้ ประดับประดับบริเวณงาน ทำความสะอาดบริเวณงาน ช่วยยกอาหาร ถ้วย ชาม และเสิร์ฟน้ำแก่แขกผู้มาร่วมงาน ประเคนของถวายพระ เมื่องานเลิกก็ช่วยเก็บของและทำความสะอาดอีกครั้งหนึ่ง แต่พบว่า เด็กร้อยละ 3.12 ไม่ได้มีส่วนร่วมเวลาที่วัดจัดงานเนื่องจากเด็กไม่สบาย หรือกลับไปเยี่ยมบ้าน

11. คุณธรรมที่พระสงฆ์เน้นเป็นพิเศษ ในการปลูกฝังให้แก่เด็กค้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า คุณธรรมที่พระสงฆ์เน้นให้เป็นพิเศษ ในการปลูกฝังให้แก่เด็กที่อยู่ในความอุปการะ คือ

11.1 ความกตัญญูคุณเวที เนื่องจากพระสงฆ์ต้องการ ให้เด็กรู้จักบุญคุณของผู้ที่มีพระคุณต่อตน และรู้จักการตอบแทนพระคุณของท่านเหล่านั้น

11.2 ความรับผิดชอบ เนื่องจากพระสงฆ์ต้องการ ให้เด็กมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน คือ การเรียนให้ดี และรับผิดชอบต่องานที่พระสงฆ์มอบหมายให้ทำ เพื่อเป็นการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพระสงฆ์

11.3 ความสามัคคี เนื่องจากพระสงฆ์ต้องการ ให้เด็กอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการรู้จักช่วยเหลือกัน รักใคร่สามัคคีกัน

11.4 ความซื่อสัตย์ เนื่องจากพระสงฆ์ต้องการ ให้เด็กมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและต่อผู้อื่น ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่นหรือขโมยของผู้อื่น

สำหรับวิธีการปลูกฝังคุณธรรม ให้แก่เด็กที่อยู่ในความอุปการะนั้น พระสงฆ์ใช้วิธีพูดบรรยายให้ฟังทุกครั้ง ที่มีโอกาสทั้งในวันธรรมดาและวันสำคัญทางพุทธศาสนา

12. อาชีพที่พระสงฆ์ฝึกให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า อาชีพที่พระสงฆ์ส่วนมากฝึกให้แก่เด็กคือ การปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ผักกาด ผักคะน้า ฟักทอง ผักบุ้งจีน และถั่วฝักยาว รวมทั้งการปลูกข้าวโพด สำหรับวิธีการฝึกอาชีพให้แก่เด็กนั้นพบว่า พระสงฆ์ให้พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาเป็นผู้ฝึกอาชีพให้กับเด็กโดยฝึกฝนในเวลาว่างหรือในวันเสาร์และวันอาทิตย์

13. การเข้าศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า เด็กเข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาได้ โดยพระสงฆ์ที่ร่วมงานในการส่งเสริมการศึกษา หรือเด็กที่อยู่ที่วัด เป็นผู้พาเด็กไปสมัครเข้าเรียนที่โรงเรียน ซึ่งเด็กต้องนำเอกสารที่สำคัญคือ สำเนาทะเบียนบ้านใบสูติบัตร หรือใบแจ้งผลการเรียนระหว่างย้ายโรงเรียนไปด้วย เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการ สมัครเรียน เมื่อครูรับไว้เด็กก็เป็นนักเรียนของโรงเรียนนั้นอย่างสมบูรณ์

14. ความสนใจของพระสงฆ์ต่อการเรียนของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ทุกรูปสนใจการเรียนของเด็ก โดยการดูแลการศึกษาของเด็กในแต่ละathom และให้รุ่นพี่ที่เรียนดีคอยสอนการบ้าน การอ่าน การเขียน การพูด ให้แก่เด็กรุ่นน้อง

15. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาต่อของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาทุกคนมีความคิดเห็นว่า อยากจะศึกษาต่อให้สูงขึ้นในอนาคต เพื่อจะได้มีความรู้มากขึ้น จะได้มีงานที่ดีทำ และจะได้มีเงินส่งไปช่วยเหลือครอบครัว

ตอนที่ 1 ชุดที่ 3 ข้อมูลสัมภาษณ์พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษา ผู้วิจัยได้จากการรวบรวมคำตอบ ในการสัมภาษณ์พระสงฆ์ที่ร่วมงานจำนวน 15 รูป และฆราวาสที่ร่วมงานจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 73.08 สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน พบว่าพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน ร้อยละ 26.32 มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 25 ปี และมีอายุมากกว่า 36 ปีขึ้นไป รองลงมาร้อยละ 21.05 มีอายุอยู่ในช่วง 26 - 30 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 10.53 มีอายุอยู่ใน

ช่วง 15 - 20 ปี พระสงฆ์ที่ร่วมงานร้อยละ 26.67 มีจำนวนพรรษาที่บวช 1 พรรษา พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานร้อยละ 47.37 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา รองลงมาร้อยละ 21.05 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี พระสงฆ์ที่ร่วมงานร้อยละ 46.67 มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก รองลงมาร้อยละ 20.00 มีวุฒิทางการศึกษาทางธรรมระดับเปรียญธรรม 3 ประโยค พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานร้อยละ 52.63 มีประสบการณ์ในการทำงานด้านส่งเสริมการศึกษา 1 - 5 ปี รองลงมาร้อยละ 26.32 มีประสบการณ์ในการทำงานด้านส่งเสริมการศึกษา 6 - 10 ปี และน้อยที่สุดร้อยละ 5.26 มีประสบการณ์ในการทำงานด้านส่งเสริมการศึกษา 16 - 20 ปี พระสงฆ์ที่ร่วมงานร้อยละ 66.69 มีตำแหน่งเป็นพระลูกวัด รองลงมาร้อยละ 15.79 มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส และน้อยที่สุดร้อยละ 13.33 มีตำแหน่งเป็นสามเณร ส่วนฆราวาสที่ร่วมงานร้อยละ 50.00 มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่

ตอนที่ 2 ชุดที่ 3 ข้อมูลสัมภาษณ์พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์หรือฆราวาสที่ร่วมงาน ในการส่งเสริมการศึกษาในแต่ละด้าน ผู้วิจัยได้จากการรวบรวมคำตอบในการสัมภาษณ์ พระสงฆ์ที่ร่วมงานจำนวน 15 รูป และฆราวาสที่ร่วมงานจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 73.08 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน เกี่ยวกับความเป็นมาในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ด้าน คือ

1.1 สาเหตุที่มาปฏิบัติงาน พบว่า สาเหตุที่พระสงฆ์และฆราวาสส่วนมากมาปฏิบัติงาน คือพระสงฆ์และฆราวาสเหล่านั้นเคยเป็นเด็กวัดมาก่อน เมื่อได้เห็นการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ที่ เป็นผู้ก่อตั้งหรือบริหารงานแล้วเกิดความศรัทธา จึงได้มาร่วมงานเพื่อแบ่งเบา

ภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ เป็นการตอบแทนบุญคุณของพระสงฆ์ ที่ได้อุปการะและการให้การศึกษาก่อนตนเองมาก่อน และที่สำคัญต้องการมาช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาทั้งหลายได้รับการศึกษามากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้แนะนำให้นำมาปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก เป็นผู้เสนอตัวมาทำงานในการส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง โดยเกิดจากความศรัทธาในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ที่ก่อตั้งหรือบริหารงานเป็นหลัก จึงได้เสนอตัวมาช่วยเหลือ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ

2. ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน เกี่ยวกับหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษา สามารถแบ่งหลักธรรมที่ใช้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 หลักธรรมที่พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน ใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก ใช้หลักขันติธรรมหรือความอดทน ในการทำงาน เพราะว่าพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทั้งหน้าที่ส่วนตัวและหน้าที่ส่วนรวม เมื่อทำงานเพื่อการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสเพิ่มขึ้นอีก จึงมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้นและเหนื่อยเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญการทำงานนี้ไม่มีค่าตอบแทนให้ด้วยเหตุนี้ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานจึงต้องใช้หลักความอดทนในการทำงานเพื่อต่อสู้กับความเหน็ดเหนื่อยและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2.2 หลักธรรมที่พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานใช้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานทั้งหมดใช้หลักเมตตาธรรม และหลักอคติ 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพราะว่าเด็กเหล่านี้ เป็นเด็กตัวเล็ก ๆ แต่ต้องจากบ้าน จากบิดามารดาเพื่อการศึกษา ดังนั้นพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานจึงต้องใช้ความรัก ความเมตตา และความยุติธรรมแก่เด็กอย่างเต็มที่ เพื่อไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกอ้างว้าง เดียวดาย จนไม่อยากอยู่ที่วัด ผลที่ได้จากการใช้หลักธรรมนี้คือ เด็กทุกคนให้ความรัก ความเคารพ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานเป็นอย่างดี

3. ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน เกี่ยวกับแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ผู้วิจัยนำเสนอผลจากการสัมภาษณ์ ออกเป็น 11 ข้อ คือ

3.1 การดูงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก ร้อยละ 52.63 ไม่เคยมีโอกาสได้ไปดูงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเลย เนื่องจากไม่ค่อยมีเวลาว่าง เพราะมีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง และไม่มีใครมาคอยดูแลเด็กให้เวลาที่ไม่ว่าง จึงทำให้ไม่มีโอกาสที่จะไปดูงานที่อื่น พระสงฆ์ ร้อยละ 47.36 เคยไปดูงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษา

3.2 การรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษามาอยู่ที่วัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก ร้อยละ 57.89 ไม่ได้ช่วยในการไปรับเด็กมาอยู่ที่วัด เนื่องจากมีภาระหน้าที่อื่นที่ต้องรับผิดชอบ พระสงฆ์ ร้อยละ 42.11 ที่ได้ไปช่วยในการรับเด็กมาอยู่ที่วัด แต่มีเด็กบางกลุ่มที่เดินทางมาที่วัดเอง โดยมากับเพื่อน ๆ หรือรุ่นพี่ที่เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านแล้วชักชวนให้มาอยู่ที่วัดด้วย

3.3 การจัดการด้านที่พักอาศัย และด้านอาหาร พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานทั้งหมด ได้ช่วยดูแลในเรื่องที่พักอาศัย โดยการจัดหาที่นอนและเครื่องนอน ผ้าห่ม มุ้ง หมอนให้ สอนวิธีการปูที่นอน และการกางมุ้งให้ ถ้าวัดไหนมีทั้งเด็กหญิงและเด็กชายก็แยกเด็กหญิงและเด็กชายไว้คนละที่อย่างเป็นเอกเทศ ไม่ให้อยู่รวมกัน โดยให้เด็กโตคอยดูแลเด็กเล็ก เด็กหญิงดูแลเด็กหญิง เด็กชายดูแลเด็กชาย ส่วนเรื่องอาหารพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานโดยส่วนมาก ไม่ได้ช่วยทำอาหารเนื่องจากแต่ละวัดจ้างแม่ครัวมาทำอาหาร ให้เด็กรับประทานเอง เพียงแต่คอยดูแลความเรียบร้อย และมารยาทในการรับประทานอาหารเท่านั้น

3.4 การเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในวัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานทั้งหมด ได้ช่วยในการเลี้ยงดูเด็กที่อยู่ในวัดโดยการช่วยดูแลความเป็นอยู่โดยทั่วไป ดูแลด้านที่พักอาศัย ด้านการเตรียมอาหาร ด้านเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ของใช้ส่วนตัวต่าง ๆ ช่วยอบรมสั่งสอนด้านความประพฤติและคุณธรรม ดูแลด้านสุขภาพอนามัย ด้านการเรียน และด้านการฝึกอาชีพ

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน กับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในวัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานทั้งหมด มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กที่อยู่ในวัด เพราะว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน ได้ช่วยดูแลเอาใจใส่และเลี้ยงดูเด็ก เหมือนกับเป็นบุตรหลานหรือญาติพี่น้องของตน เด็กจึงให้ความเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนเป็นอย่างดี

3.6 การปลูกฝังคุณธรรม ให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในวัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานทั้งหมด ได้ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กที่อยู่ในวัด โดยการอบรมในตอนเย็นหลังจากทำวัตรเย็นแล้วของทุกวัน และอบรมในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนาเป็นประจำ

3.7 การฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในวัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก ร้อยละ 57.89 ได้ช่วยในการฝึกอาชีพให้แก่เด็กที่อยู่ในวัด โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรรม คือ การปลูกพืชผักสวนครัว และปลูกข้าวโพด โดยทำการฝึกในเวลาว่างของแต่ละวัน หรือในวันเสาร์และวันอาทิตย์เป็นส่วนใหญ่ พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน ร้อยละ 42.11 ไม่ได้ช่วยในการฝึกอาชีพ เพราะในวัด ไม่มีการฝึกอาชีพให้แก่เด็ก

3.8 การส่งเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในวัดเข้าศึกษาในโรงเรียน พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสส่วนมาก ร้อยละ 57.89 ได้ช่วยในการส่งเด็กเข้าศึกษาในโรงเรียน โดยเป็นผู้พาเด็กไปสมัครเข้าเรียนด้วยตนเอง ซึ่งเด็กต้องเตรียมเอกสารสำคัญให้พร้อม คือ สำเนา ทะเบียนบ้าน ใบสูติบัตร หรือใบแจ้งผลการเรียนระหว่างย้ายโรงเรียนไปด้วย เพื่อใช้เป็นหลักฐานสำคัญในการสมัครเรียน พระสงฆ์และฆราวาส ร้อยละ 42.11 ไม่ได้ช่วยในการส่งเด็กเข้าโรงเรียน เนื่องจากมีภาระหน้าที่อย่างอื่นต้องรับผิดชอบ

3.9 การสนับสนุนการเรียนของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในวัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานทั้งหมด ได้ช่วยสนับสนุนการเรียนของเด็กโดยการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ ให้ จัดหาเสื้อผ้านักเรียนให้ ช่วยสอนการบ้าน สอนอ่าน สอนเขียน และสอนพูด ภาษาไทยให้แก่เด็ก นอกจากนี้ยังให้เงินค่าขนมไปโรงเรียนอีกด้วย

3.10 การติดตามและแก้ปัญหาการเรียนของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่
ในวัด พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก ได้ช่วยติดตามและแก้ไขปัญหาด้านการ
เรียนของเด็กที่อยู่ในวัด โดยติดตามจากตัวเด็กเองและสอบถามจากเพื่อน ๆ หรือรุ่นพี่ ปัญหาด้าน
การเรียนที่พบคือ การพูดไม่ชัด การอ่านออกเสียงภาษาไทยไม่ชัด ทำให้การเขียนผิดไปด้วย
สาเหตุเพราะว่าเด็กไม่ได้เรียนรู้ภาษาไทยมาก่อน หรือเรียนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เนื่องจากที่บ้าน
ของเด็กใช้ภาษาเผ่าเป็นภาษาพูด เมื่อมาอยู่ในสังคมพื้นราบจึงมีปัญหามาก วิธีแก้ปัญหาคือ ทั้งครู
ทั้งพระสงฆ์ที่เป็นผู้ก่อตั้งหรือบริหารงาน ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานรวมทั้งรุ่นพี่ต้องช่วย
กันสอนพูด สอนอ่าน และสอนเขียนให้แก่เด็กในเวลาว่างเป็นประจำ

3.11 การติดตามเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา หลังจากที่เด็กจบการศึกษาระดับ
ประถมศึกษาแล้ว พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน ได้ติดตามเด็กหลังจากจบการศึกษาแล้ว
โดยการสอบถามข่าวคราวของเด็กแต่ละคนส่วนมาก จากเด็กที่อยู่ในวัดในเวลา que เด็กกลับไปเยี่ยม
บ้าน เพราะเด็กส่วนมากอยู่ที่เดียวกันหรืออยู่หมู่บ้านเดียวกัน ในบางครั้งเด็กกลับมาเยี่ยมที่วัด
พระสงฆ์สามารถสอบถามข่าวคราวได้จากตัวเด็กเอง

4. ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการ
ปฏิบัติงานในการส่งเสริมการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานแบ่งออกเป็น 3 ด้าน
คือ

4.1 พื้นฐานทางการศึกษาของพระสงฆ์และฆราวาส พบว่า พระสงฆ์และ
ฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก ใช้พื้นฐานทางการศึกษาของตนช่วยในการปฏิบัติงาน เพราะว่าการ
รู้ความสามารถที่มีทั้งความรู้ทางโลก และความรู้ทางธรรม รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มี
สามารถนำมาใช้ในการสั่งสอนอบรมเด็กได้ รวมทั้งนำมาปรับปรุงวิธีการหรือกิจกรรมที่ทำอยู่
ให้ดีขึ้นได้

4.2 ความสามารถพิเศษของพระสงฆ์และฆราวาส พบว่า พระสงฆ์และ
ฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมาก มีความสามารถด้านธรรมะ ซึ่งความสามารถนี้ช่วยในการปฏิบัติ
งานเพราะว่าสามารถนำมาอบรมสั่งสอนเด็กได้ โดยเน้นให้เด็กรู้จักศาสนพิธี การสวดมนต์ไหว้
พระ การนั่งสมาธิ และข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

4.3 บุคลากรที่ช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรที่ช่วยเหลือพระ
สงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน คือ พระเณรในวัดนั่นเอง โดยช่วยดูแลเด็กที่อยู่ในวัดในทุกด้าน ทั้ง
ด้านความเป็นอยู่โดยทั่วไป ด้านการเรียนและด้านการอบรมสั่งสอนสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก

5. ด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน เกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอผลจากการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ข้อ คือ

5.1 ปัญหาที่ประสบในการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงานส่วนมากมีปัญหาที่ประสบในการปฏิบัติงาน คือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็กเอง คือ เมื่อตอนมาอยู่วัดใหม่ ๆ เด็กบางคน คือ ไม่เชื่อฟัง เนื่องจากสื่อสารกันไม่เข้าใจเพราะเด็กไม่เข้าใจภาษาไทย ยังพูดไม่ได้ เป็นปัญหามากและเป็นปัญหาต่อเนื่องไปถึงเรื่องการเรียน เพราะว่าเมื่อเด็กไปโรงเรียนครูสอนอะไรก็ไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ และเด็กมีพื้นฐานทางการเรียนที่อ่อนอยู่แล้วจึงทำให้เด็กเบื่อหน่ายการเรียนมากขึ้น การสื่อสารกับเพื่อนในห้องที่ไม่ใช่เด็กวัดด้วยกันก็มีปัญหา ถึงแม้เป็นเด็กวัดด้วยกันก็มีปัญหาถ้าเป็นคนละเผ่ากัน เพราะเด็กแต่ละเผ่าใช้ภาษาพูดเป็นภาษาเผ่าของตนเอง สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน

5.2 วิธีแก้ปัญหาคือที่ประสบในการปฏิบัติงาน พบว่า พระสงฆ์และฆราวาสที่ร่วมงาน มีวิธีการแก้ปัญหาคือที่ประสบในการทำงานดังนี้คือ ถ้าเด็กคือ ไม่เชื่อฟัง ขั้นแรกให้คำแนะนำสั่งสอนว่าอะไรคือสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ โดยให้รุ่นพี่ที่พูดภาษาเผ่าเดียวกันเป็นผู้ถ่ายทอดคำสั่งสอนให้ ถ้ายังไม่เชื่อฟังก็ทำการลงโทษด้วยการ ดู ตี หรือให้ล้างห้องน้ำ ห้องส้วม แล้วแต่จะกำหนดบทลงโทษขึ้นมา เพื่อไม่ให้เด็กประพฤตินิสัยที่ไม่ดีอีก ในกรณีที่เด็กเรียนอ่อน อ่าน เขียน และพูดภาษาไทยไม่ชัด วิธีแก้ปัญหาคือ ระดมกำลัง ทั้งครู พระสงฆ์ สามเณร เพื่อน ๆ ของเด็กที่เรียนเก่ง และรุ่นพี่ที่มีความสามารถด้านภาษามาช่วยกันสอนเด็ก ฟีกพูด ฟีกอ่าน และฝึกเขียนในเวลาว่างเป็นประจำ พร้อมกับให้เวลาเด็กในการปรับตัว ระยะเวลาหนึ่งเด็กก็จะดีขึ้นเอง

5.3 ข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา พบว่า พระสงฆ์และฆราวาส ส่วนมากมีข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา คือ ต้องการให้หน่วยงานทุกหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนหรือทุกคนที่มีจิตเป็นกุศลเป็นศรัทธามาส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาอย่างจริงจังในทุกด้าน ไม่ว่าจะด้านการศึกษาหรือด้านความเป็นอยู่ เท่าที่จะสามารถช่วยกันได้โดยไม่ปล่อยปละละเลย เพื่อให้เด็กเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ตอนที่ 1 ชุดที่ 4 ข้อมูลสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนที่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครู ในโรงเรียน ที่เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ ผู้วิจัยได้จากการรวบรวมคำตอบจากการสัมภาษณ์ครู จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 95.38 สรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ครูจำนวน 62 คน พบว่า ครูร้อยละ 58.06 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 41.94 เป็นเพศชาย ครูร้อยละ 29.03 มีอายุอยู่ในช่วง 41 - 45 ปี รองลงมาร้อยละ 20.96 มีอายุอยู่ในช่วง 46 - 50 ปี ครูร้อยละ 79.03 มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ 9.68 มีวุฒิทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ครูร้อยละ 59.68 สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย รองลงมาร้อยละ 35.48 สอนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ครูร้อยละ 46.78 มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7 ครูร้อยละ 27.42 มีประสบการณ์ในการ สอนต่ำกว่า 11 ปี และครูร้อยละ 88.71 เป็นคนในท้องถิ่นนั้นและท้องถิ่นใกล้เคียง

ตอนที่ 2 ชุดที่ 4 ข้อมูลสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน และด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครู เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในแต่ละด้านนี้ ผู้วิจัยได้จากการรวบรวมคำตอบ ในการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 95.38 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. ด้านความเป็นมาในการปฏิบัติงาน พบว่า สาเหตุที่ครูส่วนมากมาสอนในโรงเรียนที่มีเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่นั้นเพราะว่า โรงเรียนนั้นอยู่ใกล้บ้าน สะดวกในการเดินทาง และประการสำคัญครูต้องการอยู่ใกล้ครอบครัว รวมทั้งเพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายในการเดินทาง

2. ด้านหลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูส่วนมากใช้หลักเมตตาธรรมในการทำงาน เพราะว่าเป็นการทำงานเป็นครูต้องเกี่ยวข้องกับเด็กนั้น ครูต้องมีความรัก ความเมตตาและความสงสาร ให้แก่เด็กทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ถ้าครูไม่มีความรักความเมตตาให้แก่เด็กแล้ว ครูก็จะไม่มีความสุขในการทำงาน และการทำงานนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จ

3. ด้านแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติและวิธีการดำเนินงาน ผู้วิจัยนำเสนอผลจากการสัมภาษณ์ออกเป็น 17 ข้อ คือ

3.1 หน้าที่ที่ครูรับผิดชอบและปฏิบัติเป็นประจำในโรงเรียน พบว่า ครูส่วนมากทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้น และมีหน้าที่รับผิดชอบงานอย่างอื่นภายในโรงเรียนด้วย เช่น เจ้า

หน้าที่สหกรณ์ เจ้าหน้าที่อนามัย หัวหน้าฝ่ายอาคารสถานที่ หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน เจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ หัวหน้าหมวดวิชา

3.2 การมาเรียนของนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากมาเรียนสม่ำเสมอ เพราะว่า นักเรียนมาอยู่ที่วัดเพื่อเรียนหนังสือ ถ้าไม่จำเป็น นักเรียนจะไม่ขาดเรียน อีกประการหนึ่ง วัดกับโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน นักเรียนสามารถเดินทางไปโรงเรียนได้อย่างสะดวก

3.3 การให้ความร่วมมือในการเรียนของนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากให้ความร่วมมือในการเรียนดี โดยการตั้งใจฟังเวลาที่ครูสอน ตั้งใจทำงานที่ครูกำหนดให้ และเข้าร่วมกิจกรรมที่ครูจัดให้

3.4 การซักถามหรือแสดงความคิดเห็น ในเวลาเรียนของนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากกล้าซักถามและกล้าแสดงความคิดเห็น เพราะว่าครูช่วยกระตุ้นและเปิดโอกาส ให้เด็กได้ซักถามหรือแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องกลัวการพูดผิดหรือการพูดไม่ชัดเจน และนักเรียนบางคนมีวุฒิภาวะพร้อมแล้วจึงกล้าซักถามหรือแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องอาย

3.5 ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ของนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมาก มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายดี มีการส่งงานอย่างสม่ำเสมอ

3.6 พฤติกรรมในการทำงานกลุ่มของนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มดี รู้จักช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม แต่นักเรียนชอบอยู่กลุ่มกับเพื่อนเด็กวัดด้วยกัน ไม่ชอบแยกกัน เนื่องจากมีความสนิทกันมากกว่า และพูดภาษาผ่าเหมือนกัน

3.7 ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษากับครู และกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน พบว่า นักเรียนกับครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นักเรียนให้ความรัก เคารพ และเชื่อฟังครู ส่วนครู ให้ความรัก ความเมตตา และคำแนะนำสั่งสอนต่าง ๆ แก่นักเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน พบว่า นักเรียนส่วนมากสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนนักเรียนด้วยกันได้ มีความสนิทสนมกัน รู้จักช่วยเหลือกัน

3.8 ลักษณะนิสัยที่ดีที่ครูปลูกฝังให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า ลักษณะนิสัยที่ครูส่วนมากปลูกฝังให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา คือ การมีความรับผิดชอบ เพราะว่า การที่นักเรียนมาอยู่ที่วัด นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบตนเอง ต้องช่วยเหลือตนเองทุกอย่าง ถ้านักเรียนไม่มีความรับผิดชอบ นักเรียนก็ไม่สามารถอยู่วัดได้

3.9 การค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนมา ของนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากได้ค้นคว้าเพิ่มเติม เกี่ยวกับสิ่งที่เรียนมาโดยการเข้าห้องสมุดในเวลาว่างและในเวลาที่ยี่ครูสั่ง

3.10 การใช้เวลาว่างเมื่อมาอยู่ในโรงเรียน ของนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากใช้เวลาว่างเมื่ออยู่ในโรงเรียน ด้วยการเล่นกับเพื่อน ๆ หรือเล่นตามอัธยาศัย

3.11 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ของนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเหมือนกับเด็กปกติทั่วไป ซึ่งมีทั้งกิจกรรมบังคับและกิจกรรมที่เลือกตามความสมัครใจ

3.12 มารยาททางสังคมของนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากมีมารยาททางสังคม คือ การทำความเคารพครู และการรับประทานอาหารเรียบร้อยดี เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระสงฆ์ สามเณร และครู เป็นประจำ

3.13 ความมีระเบียบวินัยของนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากมีระเบียบวินัยดี เช่น ไม่คุยเสียงดังในห้องเรียน รู้จักเข้าแถวเป็นระเบียบ และสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของห้องเรียน และกฎเกณฑ์ของโรงเรียนได้

3.14 สุขภาพของนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า นักเรียนส่วนมากมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ แต่มีนักเรียนบางส่วนเป็นโรคผิวหนัง เนื่องจากไม่ ได้รับความสะอาดของร่างกายเท่าที่ควร

3.15 การเอาใจใส่นักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาของครู พบว่า ครูส่วนมากเอาใจใส่นักเรียน โดยการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาและเรื่องราวต่าง ๆ แก่นักเรียน

3.16 การจัดทำโครงการอาหารกลางวัน สำหรับนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน ให้แก่เด็กนักเรียนที่ยากจนโดยทั่วไป ส่วนนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษานั้น ทางวัดที่รับอุปการะได้เตรียมอาหารไว้ให้นักเรียนทุกมื้อ ทั้งเช้า กลางวัน และเย็น

3.17 การจัดทำโครงการอาหารเสริม สำหรับนักเรียนที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนมากมีการจัดทำโครงการอาหารเสริมคือ นมกล่องให้แก่นักเรียนระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ

4. ด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์ ออกเป็น 4 ด้าน คือ

4.1 ด้านทุนและงบประมาณพบว่า โรงเรียนส่วนมากได้รับทุนและงบประมาณจากทุนอุดหนุนของรัฐบาล หรือทุนจากหน่วยงานต้นสังกัดเป็นส่วนใหญ่

4.2 ด้านอาคารสถานที่และโต๊ะ เก้าอี้ พบว่า โรงเรียนส่วนมากยังขาดแคลนด้านอาคารสถานที่ โดยเฉพาะห้องเรียน เนื่องจากได้นำห้องเรียนเดิมมาทำเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ และห้องปฏิบัติการทางภาษาอังกฤษ จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนห้องเรียนขึ้น ส่วนด้านโต๊ะและเก้าอี้ นั้น มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียนไม่ประสบปัญหาการขาดแคลน

4.3 ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนส่วนมากขาดแคลน ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนน้อยมากหรือไม่มีเลย อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญ คือ ปัญหาการขาดแคลนหนังสือเรียน เนื่องจากหนังสือที่ได้รับแจกมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และยังส่งมาล่าช้ามาก

4.4 ด้านหน่วยงานหรือสถาบันที่มาช่วยเหลือ พบว่า โรงเรียนส่วนมากได้รับความช่วยเหลือ ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนจากหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ เช่น บริษัท ห้างร้าน ธนาคารและมูลนิธิต่าง ๆ

5. ด้านปัญหาในการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียน ที่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาเรียนอยู่ เกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ด้าน คือ

5.1 ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนมากประสบปัญหา นักเรียนเรียนอ่อน เนื่องจากนักเรียนมีปัญหาด้านภาษาพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยไม่คล่อง เพราะนักเรียนส่วนมากใช้ภาษาแม่ของตนตอนที่อยู่ที่บ้าน ดังนั้นพื้นฐานทางภาษาจึงไม่ดี

5.2 วิธีแก้ปัญหาที่ประสบ ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนมากมีวิธีแก้ปัญหานักเรียนเรียนอ่อน เนื่องจากพื้นฐานทางภาษาไม่ดีโดยการสอนให้ฝึกพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยด้วยตนเองเป็นประจำ และให้รุ่นพี่ที่มีความชำนาญทางภาษาช่วยสอนในเวลาว่าง

5.3 ข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือนักเรียน ที่เป็นเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา พบว่า ครูส่วนมากมีข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือนักเรียน คือ ต้องการให้หน่วยงานในสังกัดทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งทุกคนที่มีจิตใจเป็นกุศล มาช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในทุกด้านเพื่อให้คุณภาพชีวิตของเด็กดีขึ้น

ตอนที่ 3 ข้อมูลจากการสังเกตสภาพทั่วไป ของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาและข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสังเกต มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละในรูปความเรียง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

3.1 การสังเกตสภาพทั่วไปของวัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา

3.1.1 วัดตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 92.31 หรือจำนวนวัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณเขตชุมชน วัดร้อยละ 7.69 หรือจำนวน 1 วัด คือ วัดพุทธไทยวัลย์ ตั้งอยู่ในบริเวณที่ห่างไกลจากเขตชุมชน โดยตั้งอยู่บนยอดเขาสูง

3.1.2 การคมนาคมระหว่างวัดกับชุมชนมีความสะดวกสบาย

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 61.54 หรือจำนวน 8 วัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมระหว่างวัดกับชุมชนสะดวกเพราะมีรถโดยสารประจำทางผ่าน วัดร้อยละ 38.46 หรือจำนวน 5 วัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีการคมนาคมระหว่างวัดกับชุมชนไม่สะดวก เนื่องจากไม่มีรถโดยสารประจำทางผ่านแต่มีรถจักรยานยนต์รับจ้างซึ่งเก็บค่าบริการแพงมาก เช่น ที่วัดพุทธไทยวัลย์ค่ารถจักรยานยนต์รับจ้างไปที่วัดราคา 270 บาท

3.1.3 บริเวณวัดมีความสงบร่มรื่น

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาทุกวัด มีบริเวณวัดที่สงบร่มรื่นมาก

3.1.4 อาคารสถานที่ในวัดมีจำนวนเพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 69.23 หรือจำนวน 9 วัดที่มีจำนวนอาคารสถานที่เพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา วัดร้อยละ 30.77 หรือจำนวน 4 วัดที่มีจำนวนอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อาศัยอยู่ในวัดเนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไปหรือบางวัดขาดงบประมาณในการสร้างที่พักอาศัย

3.15 ลักษณะของอาคารที่อยู่อาศัยมีความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัย

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 61.54 หรือจำนวน 8 วัดที่มีอาคารที่อยู่อาศัยมั่นคง แข็งแรงและปลอดภัย วัดร้อยละ 38.46 หรือจำนวน 5 วัดที่มีอาคารที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง ไม่แข็งแรง และไม่ปลอดภัย เนื่องจากพระสงฆ์ขาดแคลนงบประมาณในการก่อสร้าง จึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวให้ก่อน ซึ่งก่อสร้างโดยใช้สังกะสีหรือใช้ฝาไม้ไผ่สานขัดตะ และบางวัดใช้อาคารเก่าที่มีอยู่ในวัดเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวก่อน

3.16 มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณวัดและอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดเป็นอย่างดี

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 76.92 หรือจำนวน 10 วัดที่มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณวัด และอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดเป็นอย่างดี ร้อยละ 23.08 หรือจำนวน 3 วัดที่มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณวัด และอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดยังไม่ดี ค่อนข้างสกปรก เนื่องจากบริเวณวัดกว้างขวางมาก และจำนวนเด็กมีน้อย การทำความสะอาดจึงไม่ทั่วถึง

3.1.7 ห้องนอนภายในวัด มีจำนวนเพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 69.23 หรือจำนวน 9 วัดที่มีจำนวนห้องนอนภายในวัด เพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อาศัยอยู่ในวัด วัดร้อยละ 30.77 หรือจำนวน 4 วัดที่มีจำนวนห้องนอนภายในวัด ไม่เพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อาศัยอยู่ในวัด ทำให้เด็กต้องนอนอยู่รวมกันแออัดมาก เนื่องจากพระสงฆ์ไม่มีเงินทุนในการจัดหาที่พักให้

3.1.8 เครื่องนอนต่างๆ เช่น หมอน มุ้ง และที่นอน มีจำนวนเพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 92.31 หรือจำนวน 12 วัดที่มีจำนวนเครื่องนอนต่างๆ เช่น หมอน มุ้ง ผ้าห่ม และที่นอนเพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อาศัยอยู่ในวัด วัดร้อยละ 7.69 หรือจำนวน 1 วัด คือวัดทุ่งเหียงที่มีจำนวนเครื่องนอนไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนเด็กมีมากเกินไป และพระสงฆ์ขาดแคลนเงินทุนในการจัดซื้อ

3.1.9 การจัดห้องนอนถูกสุขลักษณะที่ดี

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 61.54 หรือจำนวน 8 วัดที่มีการจัดห้องนอนที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขลักษณะที่ดี เนื่องจากภายในห้องนอนไม่มี

หน้าต่าง ไม่มีการระบายอากาศ หรือมีแต่ประตู หน้าต่าง แต่ไม่มีบานประตู ไม่มีบานหน้าต่าง นอกจากนี้บางวัดมีจำนวนเด็กมากเกินไป ต้องอยู่กันอย่างแออัดมาก วัดร้อยละ 38.46 หรือจำนวน 5 วัดที่มีการจัดห้องนอนถูกต้องตามหลักสุขลักษณะที่ดี

3.1.10 มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณห้องนอนเป็นอย่างดี

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 53.85 หรือจำนวน 7 วัดที่มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณห้องนอนเป็นอย่างดี วัดร้อยละ 46.15 หรือจำนวน 6 วัดที่การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณห้องนอนไม่ค่อยดี ไม่สนใจปิดกวาดเช็ดถู

3.1.11 โรงอาหารมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 84.62 หรือจำนวน 11 วัดที่มีโรงอาหารขนาดเหมาะสมกับจำนวนเด็ก วัดร้อยละ 15.38 หรือจำนวน 2 วัดที่มีโรงอาหารขนาดไม่เหมาะสมกับจำนวนเด็ก เนื่องจากโรงอาหารมีขนาดเล็กแต่จำนวนเด็กมีมาก โดยเฉพาะที่วัดโบสถ์วรดิษฐ์ จำนวนเด็กมีมาก แต่มีโรงอาหารที่มีขนาดเล็กมาก ทำให้เด็กจำนวนหนึ่งต้องนั่งรับประทานอาหารที่พื้นโรงอาหาร ส่วนวัดพุทธไทยวัลย์ไม่มีโรงอาหารต้องใช้ห้องเรียนเป็นโรงอาหาร

3.1.12 มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงอาหารเป็นอย่างดี

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 61.54 หรือจำนวน 8 วัดที่มีการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงอาหารเป็นอย่างดี วัดร้อยละ 38.46 หรือจำนวน 5 วัดที่การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงอาหารไม่ค่อยดี ค่อนข้างสกปรก

3.1.13 ห้องน้ำมีจำนวนเพียงพอกับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 76.92 หรือจำนวน 10 วัดที่มีจำนวนห้องน้ำเพียงพอกับจำนวนเด็ก วัดร้อยละ 23.08 หรือจำนวน 3 วัดที่มีจำนวนห้องน้ำไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก

3.1.14 มีการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำเป็นอย่างดี

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 69.23 หรือจำนวน 9 วัดที่มีการดูแลรักษาความสะอาดของห้องน้ำเป็นอย่างดี วัดร้อยละ 30.77 หรือจำนวน 4 วัดที่มีการรักษาความสะอาดของห้องน้ำยังไม่ดี ค่อนข้างสกปรก

3.1.15 ในวัดมีน้ำดื่มที่สะอาดและเพียงพอสำหรับใช้ในการบริโภค

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 69.23 หรือจำนวน 9 วัดที่มีน้ำดื่มที่สะอาดและเพียงพอสำหรับการบริโภค วัดร้อยละ 30.77 หรือจำนวน 4 วัดที่มีน้ำดื่มไม่เพียงพอสำหรับการบริโภค บางวัดน้ำดื่มไม่สะอาด เพราะคิมน้ำจากน้ำตกบนภูเขา โดยไม่ได้ผ่านการกรองหรือการต้มก่อน

3.1.16 ในวัดมีห้องพยาบาล ไว้สำหรับบริการด้านสุขภาพอนามัย แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 61.54 หรือจำนวน 8 วัดที่ไม่มีห้องพยาบาลไว้สำหรับให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็ก มีเพียงผู้ยาสามัญประจำบ้านไว้บริการแก่เด็กเท่านั้น วัดร้อยละ 38.46 หรือจำนวน 5 วัดที่มีห้องพยาบาลไว้สำหรับให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่เด็ก

3.1.17 ในวัดมีสนามหรือบริเวณ สำหรับให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ได้เล่นอย่างเพียงพอ

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 76.92 หรือจำนวน 10 วัดที่มีสนามหรือบริเวณสำหรับให้เด็กเล่นอย่างเพียงพอ วัดร้อยละ 23.08 หรือจำนวน 3 วัดที่มีสนามหรือบริเวณสำหรับให้เด็กเล่นไม่เพียงพอ

3.1.18 ในวัดมีห้องสมุดสำหรับให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา อ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้า

วัดที่รับอุปการะเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ร้อยละ 53.85 หรือจำนวน 7 วัดที่มีห้องสมุดสำหรับให้เด็กอ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้า แต่เป็นห้องสมุดที่มีขนาดเล็ก วัดร้อยละ 46.15 หรือจำนวน 6 วัดที่ไม่มีห้องสมุดให้เด็กอ่านหนังสือหรือศึกษาค้นคว้า

3.2 การสังเกตการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ

3.2.1 เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ ส่วนมากแต่งกายสะอาดเรียบร้อย

เด็กร้อยละ 61.54 แต่งกายสะอาดเรียบร้อย เด็กร้อยละ 38.46 แต่งกายไม่สะอาดและไม่เรียบร้อย เด็กบางคนไม่ได้ใส่รองเท้า บางคนเสื้อผ้าสกปรกมาก

3.2.2 เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะของพระสงฆ์ มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง

เด็กร้อยละ 84.62 มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง เด็กร้อยละ 15.38 มีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์และไม่แข็งแรง เนื่องจากเป็นโรคผิวหนัง เพราะไม่ได้รักษาความสะอาดของร่างกายเท่าที่ควร และเสื้อผ้าที่เด็กใส่ไม่ค่อยได้ซักทำความสะอาด

3.2.3 พระสงฆ์สนทนาหรือพูดคุยกับเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะ ด้วยวาจาที่สุภาพนุ่มนวล

พระสงฆ์ทุกรูปสนทนาหรือพูดคุยกับเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะ ด้วยวาจาที่สุภาพนุ่มนวล

3.2.4 พระสงฆ์สนับสนุนให้เด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะ รู้จักช่วยเหลือตนเองได้อย่างเหมาะสมตามวุฒิภาวะ คือ

1) ซักเสื้อผ้าเองได้

เด็กทุกคนสามารถซักเสื้อผ้าเองได้

2) รีดเสื้อผ้าเองได้

เด็กไม่มีการรีดเสื้อผ้าเนื่องจากพระสงฆ์ไม่มีเตารีดให้

3) เก็บที่นอนเองได้

เด็กทุกคนสามารถเก็บที่นอนเองได้

4) ทำอาหารรับประทานเองได้

เด็กร้อยละ 23.08 ทำอาหารรับประทานเองได้ เด็กร้อยละ 76.92 ไม่ต้องทำอาหารรับประทานเอง เนื่องจากพระสงฆ์จ้างแม่ครัวมาทำให้

5) ทำความสะอาดที่อยู่อาศัยเองได้

เด็กทุกคนสามารถทำความสะอาดที่อยู่อาศัยเองได้

6) ทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ ที่เป็นของใช้ของตนเองได้

เด็กร้อยละ 84.62 สามารถทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ ที่เป็นของใช้ของตนเองได้ เด็กร้อยละ 15.38 ไม่ต้องทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ ที่เป็นของใช้ของตนเอง เนื่องจากมีหน้าที่อย่างอื่นต้องรับผิดชอบ และมีเวรที่ต้องรับผิดชอบในการทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ อยู่แล้ว

3.2.5 พระสงฆ์สนับสนุนพัฒนาการทางสังคม ของเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะ คือ

1) การให้ช่วยทำความสะอาดบริเวณวัด

พระสงฆ์ทุกรูปได้ฝึกให้เด็กทุกคนช่วยเหลือ ในการทำความสะอาดบริเวณวัด

2) การให้ช่วยพระสงฆ์ในการรับบิณฑบาต

พระสงฆ์ร้อยละ 76.92 ได้ฝึกฝนให้เด็กช่วยเหลือพระสงฆ์ในการรับบิณฑบาต พระสงฆ์ร้อยละ 23.08 ไม่ได้ให้เด็กช่วยเหลือในการรับบิณฑบาต

3) การให้เด็กโตช่วยเหลือเด็กเล็กในการทำการบ้าน

พระสงฆ์ทุกรูปได้ฝึกให้เด็กโตทุกคนช่วยเหลือเด็กเล็กในการทำการบ้าน

3.2.6 พระสงฆ์ได้ฝึกให้เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะรู้จักการมีระเบียบวินัย เช่น การเข้าแถวรับอาหาร

พระสงฆ์ทุกรูปได้ฝึกให้เด็กรู้จักการมีระเบียบวินัย เช่น การเข้าแถวรับอาหาร

3.2.7 พระสงฆ์ได้ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสถานะของสังคม ในปัจจุบันให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ

พระสงฆ์ร้อยละ 53.85 ได้ฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับสถานะของสังคมในปัจจุบันให้แก่เด็ก เช่น อาชีพปลูกผัก ทำงานก่อสร้าง รวมทั้งอาชีพเล่นหนังตะลุงและรำโนราห์ พระสงฆ์ร้อยละร้อยละ 46.15 ไม่ได้ฝึกอาชีพให้แก่เด็ก

3.2.8 ในวัดมีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอาชีพให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะอย่างเพียงพอ

วัดร้อยละ 38.46 มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกวิชาชีพ ให้แก่เด็กอย่างเพียงพอ วัดร้อยละ 61.54 มีวัสดุที่ใช้ในการฝึกอาชีพไม่เพียงพอ เนื่องจากขาดแคลนเงินทุนและงบประมาณในการจัดซื้อ และไม่มวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอาชีพ เนื่องจากไม่มีการฝึกอาชีพให้แก่เด็ก

3.2.9 พระสงฆ์ได้ปลูกฝังคุณธรรม ให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะอย่างสม่ำเสมอ คือ

1) สอนให้เด็กสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ

พระสงฆ์ร้อยละ 92.31 ได้สอนให้เด็กสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน พระสงฆ์ร้อยละ 7.69 ไม่ได้สอนให้เด็กสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำ เนื่องจากเด็กมีกิจกรรมในแต่ละวันมาก

2) สอนให้ทำสมาธิทุกวัน

พระสงฆ์ร้อยละ 76.92 ได้สอนให้เด็กทำสมาธิทุกวัน พระสงฆ์ร้อยละ 23.08 ไม่ได้สอนให้เด็กทำสมาธิทุกวัน

3) มีการสนทนาธรรมกันเป็นประจำ

พระสงฆ์ร้อยละ 92.31 ได้สนทนาธรรมกับเด็กเป็นประจำ พระสงฆ์ร้อยละ 7.69 ไม่ได้สนทนาธรรมกับเด็กเป็นประจำ

4) มีการจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม

พระสงฆ์ทุกรูปได้จัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็ก

3.210 ภายในบริเวณวัด มีป้ายคำขวัญ คติพจน์ ที่เกี่ยวกับคุณธรรมที่พระสงฆ์ปลูกฝังให้แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาที่อยู่ในความอุปการะ

วัดร้อยละ 53.85 มีป้ายคำขวัญและคติพจน์เกี่ยวกับคุณธรรม ที่พระสงฆ์ปลูกฝังให้แก่เด็ก วัดร้อยละ 46.15 ไม่มีป้ายคำขวัญและคติพจน์

3.211 ภายในวัดมีบุคลากรที่ช่วยเหลือพระสงฆ์ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในความอุปการะอย่างเพียงพอ

วัดร้อยละ 53.85 มีบุคลากรที่ช่วยเหลือพระสงฆ์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเพียงพอ วัดร้อยละ 46.15 มีบุคลากรที่มาช่วยเหลือพระสงฆ์ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กไม่เพียงพอ